

meen geldige levens-wetten vinden, om zoo te komen tot regelen voor de paedagogische werkzaamheid. ¹⁾ We noemen hier slechts het werk van Siegfried Kawerau. ²⁾ Een *andere* hoofdrichting leeft onder den indruk van de resultaten van de experimenteele psychologie, zooals men die sinds een vijftig jaar verkreeg; het is de psychologistische school, die uit de waargenomen geestesontwikkeling bij kinderen en jonge menschen, wil komen tot algemeen als vaststaand aanvaarde paedagogische wetten. ³⁾ Deze laatste richting is veel meer invloedrijk dan de eerste en door een soort wedergeboorte heeft zij in den jongsten tijd weer meer gezag ontvangen. Na de intellectualistische paedagogiek van Herbart, die in een „Bildung des Gedankenkreises” het heil zocht, kwam er de opleving door de voluntaristische richting, die vooral vanuit Amerika — en we behoeven hier niet eens James te noemen — een prikkel ontving, en zich door Wundts psychologie den weg bereid zag. ⁴⁾ Nadat Meumann ⁵⁾ en Lay ⁶⁾ goede werken hadden geschreven, die echter meer verzamelplaatsen van bijzonderheden dan systematische handboeken zijn, wisten b.v. William Stern ⁷⁾ en Karl Bühler ⁸⁾ en de Roomsche Georg Grünwald ⁹⁾ een eigen systeem voor haar te ontwikkelen, dat een zekere eenheid geeft. Maar bovenal doordien men de zuivere experimenteele richting ietwat losliet, en b.v. via Eduard Spranger ¹⁰⁾ connectie zocht met de algemeene wijsbegeerte, werd haar gezag versterkt. ¹¹⁾ De *derde* hoofdstrooming der naturalistische school zoekt de oplossing in de richting van August Comte, die de sociologie maakte tot heerscheres aller wetenschap en vóór alles van de paedagogiek; alle paedagogische data moeten uit de sociale levensprocessen en gemeenschapsvormen worden gevonden. Tot welke enorme praestaties ook deze richting in staat was, toonde een man als Paul Barth ¹²⁾

Al deze onderscheidene stroomingen dienen zich aan als *de* vertegen-

¹⁾ cf. Gobineau, Essai sur l'inégalité des races humaines. (1853) Thomas Huxley, Mans relations to lower animals. (1908).

²⁾ Siegfried Kawerau, Soziologische Pädagogik. (1921).

³⁾ cf. Ettlenger, a. w. 10.

⁴⁾ cf. Ettlenger, a. w. 11.

⁵⁾ Ernst Meumann, Vorlesungen zur Einführung in die experimentelle Pädagogik und ihre psychologischen Grundlagen, (1907).

⁶⁾ August Lay, Grundlegung der experimentellen Didactik. (1902).

⁷⁾ William Stern, Psychologie der frühen Kindheit (1914).

⁸⁾ Karl Bühler, Über die geistige Entwicklung des Kindes. (1918).

⁹⁾ Georg Grünwald, Pädagogische Psychologie, (1921).

¹⁰⁾ Eduard Spranger, Psychologie des Jugendalters, (1924).

¹¹⁾ cf. Ettlenger, a. w. 13.

¹²⁾ P. Barth, Die Geschichte der Erziehung in soziologischer und geistesgeschichtlicher Beleuchtung, (1924). Elementen der Erziehungs- und Unterrichtslehre. (1906).